

*Приятельчук О.А.**

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ

Трудові ресурси країни, які являють собою економічно активне населення (яке має інтелектуальні, фізичні можливості та бажання працювати, бути залученим до створення національного багатства), є основним елементом ринку праці, на якому об'єктом купівлі-продажу виступає їх праця. На відміну від інших ринків товарів та послуг ринок праці не може керуватися лише ринковими важелями, такими як співвідношення попиту та пропозиції, існування вільної конкуренції тощо. Прямий зв'язок з людськими ресурсами створює необхідність врахування соціального, морально-психологічного аспекту управління. Держава приймає безпосередню участь в його створенні, функціонуванні та регулюванні, тобто здійснює прямий вплив на ринок праці. До того ж існує взаємний зв'язок цих двох категорій, оскільки кон'юнктура даного ринку здійснює опосередкований вплив на напрямки соціальної, демографічної політики уряду.

Основним органом державного управління в галузі трудових ресурсів є Міністерство праці та соціальної політики, основні сфери діяльності якого охоплюють питання оплати та мотивації праці працівників у виробничих галузях та бюджетних сферах; рівень життя і соціальний захист населення; формування політики на ринку праці та зайнятості населення; організації праці; підготовки та перепідготовки кадрів; охорони та умов праці; соціального страхування; соціального партнерства; правового регулювання праці та трудових відносин; міжнародного співробітництва тощо.

Підвідомчими їй організаціями є Національна академія праці, Науково-дослідний інститут соціально-трудова відносин, Центральне бюро нормативів з питань праці, Інститут підготовки та перепідготовки кадрів, Інспекція праці та інші. Також функціонують профільні відділи при міністерствах та відомствах України, які прямо чи опосередковано здійснюють вплив на державну політику в галузі управління трудовими ресурсами, регіональні представництва.

Окремо необхідно окреслити роль Міністерства освіти та науки України й Державної служби зайнятості. Окрім прямих функцій формування науково-освітньої бази для підготовки необхідних фахівців, методичного забезпечення процесів навчання та перенавчання кадрів, розробки та реалізації державної політики в галузі освіти та науки, Міністерство займається розробкою проектів нормативних актів в сфері освіти й науки та їх правовою експертизою щодо відповідності вимогам законодавства; організацією системного обліку та зберіганням законодавчих та нормативних актів; юридичним консультуванням тощо. Державна служба зайнятості, яка представлена регіональними центрами зайнятості, в свою чергу, виступаючи посередником між державою, роботодавцями та працівниками, здійснює забезпечення працевлаштування; організацію перепідготовки та перекваліфікації кадрів; проведення профорієнтації серед незайнятого населення; надання допомоги підприємствам з питань укомплектування кадрів та використання новітніх методів управління людськими ресурсами; широке інформування та професійне навчання населення; надання соціальної допомоги безробітним.

* асистент кафедри міжнародного бізнесу Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Законодавчо управління людськими ресурсами базується на таких актах, як: Конституція України (ст.43 якої закріплено право кожного громадянина на працю та вільний вибір професії), Кодекс законів про працю, закони України «Про зайнятість населення», «Про охорону праці», «Про освіту», «Про колективні договори та угоди», «Про підвищення соціальних гарантій для трудящих», указ Президента України щодо основних напрямків розвитку трудового потенціалу в Україні на період до 2010 року, Конвенціями МОП.

Міжнародна організація праці (МОП) здійснює немалий вплив на зміст та функції завдань, які виконують органи державного управління трудовими ресурсами. Рекомендаціями даної міжнародної організації дедалі ширше користуються країни як з розвинутою, так і перехідною економікою.

Одним з головних напрямків державного регулювання в даній сфері є вивчення демографічної ситуації в країні та розробка й реалізація демографічної політики.

На сьогодні висока якість трудового потенціалу України з точки зору професійно-освітнього, кваліфікаційного та інтелектуального рівня робочої сили поєднується з тенденціями зменшення кількості населення (процесом депопуляції), його старінням та погіршенням здоров'я людей. Основною причиною такого погіршення демографічної ситуації в останні роки стало падіння життєвого рівня населення (зменшення сукупного доходу сімей, високі темпи інфляції, що призводять до нерівномірного зростання цін та заробітної плати, зниження обсягів пільгового іпотечного кредитування молодих сімей тощо), що тягне за собою неадекватність соціально-психологічної реакції людини, змінює її ставлення до сім'ї (зниження народжуваності), праці (падіння ефективності праці та збільшення добровільного безробіття).

В зв'язку з цим, основними завданнями демографічної політики держави є реалізація комплексу заходів з питань охорони здоров'я населення; призупинення негативних тенденцій в сфері демографічної ситуації в державі; підвищення рівня тривалості життя; оптимізація народжуваності; регулювання пропорційних міграційних потоків; аналіз причин смертності та розробка заходів щодо їх усунення, підтримка багатодітних та молодих сімей.

В рамках даних завдань урядом розроблені й втілюється ряд національних програм в галузі планування сім'ї, охорони здоров'я, підтримки молоді, імунопрофілактики тощо; створюються різноманітні благодійні фонди; відкриваються медичні та валеологічні установи тощо.

Окремими аспектами державної соціальної політики, що впливає на формування та розвиток трудового потенціалу держави є пенсійне забезпечення та охорона навколишнього середовища.